

TIL O'RGATISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISH

Xolmirzayeva Suluv Ismoilovna

Surxondaryo viloyati Sho'rchi tumani Surxondaryo pedagogika texnikumi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada til o'rgatish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari va amaliy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interfaol metodlar, multimediya vositalari hamda raqamli ta'lim platformalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari yoritilgan. Shuningdek, texnologiyalarning dars samaradorligiga ta'siri, o'quvchining faolligini oshirish, mustaqil ta'limga undash va muloqot kompetensiyasini shakllantirishdagi roli ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: zamonaviy pedagogik texnologiyalar, til o'rgatish, interfaol metodlar, raqamli ta'lim, AKT, multimedia, innovatsion yondashuv, kommunikativ kompetensiya

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические основы и практические возможности применения современных педагогических технологий в процессе обучения языку. Освещены способы развития языковых навыков учащихся посредством использования информационно-коммуникационных технологий, интерактивных методов, мультимедийных средств и цифровых образовательных платформ. Показано влияние технологий на эффективность урока, повышение активности учащихся, формирование самостоятельности и развитие коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: современные педагогические технологии, обучение языку, интерактивные методы, цифровое обучение, ИКТ, мультимедиа, инновационный подход, коммуникативная компетенция

Abstract: This article examines the theoretical foundations and practical opportunities of using modern pedagogical technologies in language teaching. It highlights various ways to develop learners' language skills through the integration of information and communication technologies, interactive methods, multimedia tools, and digital learning platforms. The article also discusses the impact of these technologies on lesson effectiveness, student engagement, independent learning, and the development of communicative competence.

Keywords: modern pedagogical technologies, language teaching, interactive methods, digital learning, ICT, multimedia, innovative approach, communicative competence

ASOSIY QISM

Til o'rgatish jarayoni bugungi globallashuv sharoitida ta'limning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chet tillarini egallash, davlat tilini mukammal o'rganish yoki kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish o'quvchidan ham, o'qituvchidan ham yangicha yondashuvni talab qiladi. Axborot oqimi keskin oshgan, raqamli texnologiyalar hayotning barcha jabhalariga kirib kelgan bir davrda an'anaviy ta'lim metodlari til

o'rgatishda yetarli natija bermay qolmoqda. Shuning uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga tatbiq etish, ularni puxta o'zlashtirish va samarali qo'llash o'qituvchining kasbiy mahoratini belgilovchi asosiy mezonlardan biriga aylanmoqda. Pedagogik texnologiyalar orqali til o'rgatishda o'quvchining mustaqil fikrlashi, nutq faoliyati, eshitish, tushunish va muloqot ko'nikmalari kompleks ravishda shakllanadi. Til o'rgatishda zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishi, avvalo, o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuvni ta'minlaydi. An'anaviy metodlarda o'qituvchi markaziy figura sifatida namoyon bo'lgan bo'lsa, yangi texnologiyalar o'quvchini faol ta'lim jarayoniga jalb qiladi, uni izlanishga undaydi va o'zlashtirishdagi individual farqlarni hisobga olish imkonini beradi. Masalan, konstruktivizm tamoyillariga asoslangan ta'lim jarayonida o'quvchi o'zi bilim yaratadi, muloqot qiladi, fikr almashadi, savol beradi va javob izlaydi. Bu jarayon til o'rgatishda alohida ahamiyatga ega, chunki til faqat eslab qolish orqali emas, balki faollik va tajriba orqali o'zlashtiriladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi til o'rgatish metodikasiga tub o'zgarishlar kiritdi. Mobil ilovalar, onlayn kurslar, interfaol dasturlar, sun'iy intellekt asosidagi platformalar, video va audio materiallar o'quvchining tinglab tushunish, talaffuz, eshitish va so'z boyligini oshirish jarayonini soddalashtirdi. Masalan, interfaol video darslar orqali o'quvchi nafaqat ko'radi va eshitadi, balki turli vazifalarni bajarish orqali grammatik, fonetik va leksik bilimlarini mustahkamlaydi. Shuningdek, til o'rgatishda virtual sinflar va masofaviy ta'lim shakllari keng qo'llanilmoqda. Bu ayniqsa pandemiya davrida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi masofani bartaraf etishda muhim rol o'ynadi va bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Interfaol metodlar til o'rgatish samaradorligini oshirishda eng kuchli pedagogik texnologiyalardan biri hisoblanadi. Klaster, aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, insert, konseptual xarita, rolli o'yinlar, debat va muhokama kabi metodlar o'quvchilarni fikrlashga, izlanishga va muloqotga undaydi. Til o'rgatishda rolli o'yinlarning o'rni beqiyos bo'lib, ular real kommunikativ vaziyatlarni modellashtiradi va o'quvchining nutq faoliyatini mustahkamlaydi. Masalan, do'konda xarid qilish, mehmonxonada bron qilish, aeroportda muloqot, shifokorga murojaat qilish kabi vaziyatlar orqali o'quvchi tilni amaliy qo'llashni o'rganadi. Bu yondashuv o'quvchining nafaqat lug'at boyligini, balki tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash kompetensiyasini ham rivojlantiradi.

Multimedia vositalarining qo'llanishi til o'rgatish jarayonini yanada boyitadi. Audio yozuvlar, animatsiyalar, grafiklar, videoroliklar, multimediali taqdimotlar o'quvchi idrokini faol harakatga keltiradi. Tadqiqotlar multimedia asosidagi darslar an'anaviy darslarga nisbatan eshitish va ko'rish orqali o'zlashtirishni ikki baravar oshirishi mumkinligini ko'rsatadi. Bunday darslarda o'quvchi bir vaqtning o'zida ko'radi, eshitadi, tahlil qiladi va xulosa chiqaradi. Masalan, ingliz tilini o'rgatishda qisqa videolar orqali talaffuz, intonatsiya, grammatik strukturalar, muloqot uslubi va madaniy xususiyatlar tez va samarali o'zlashtiriladi. Til o'rgatishda mobil ta'lim vositalarining o'rni ham juda katta. Bugungi kunda turli mobil ilovalar o'quvchilarga istalgan joyda va istalgan vaqtda til o'rganish imkonini beradi. Duolingo, Memrise, Busuu, Rosetta Stone, Cake kabi platformalar turli yoshdagi o'quvchilar uchun mos bo'lib, gamifikatsiya orqali o'quvchini qiziqtiradi va doimiy

mashg'ulotga undaydi. Mobil texnologiyalar o'quv jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi, chunki o'quvchi darsdan tashqarida ham mashq qilish imkoniga ega bo'ladi. Bu jarayon ayniqsa eshitib tushunish va talaffuz ko'nikmalarini mustahkamlashda samarali natija beradi.

Zamonaviy ta'limda sun'iy intellektdan foydalanish til o'rgatishda yangi imkoniyatlar yaratdi. Nutqni tanish, intonatsiyani baholash, grammatik xatolarni aniqlash, shaxsiy ta'lim yo'lini taklif qilish kabi funksiyalar o'qituvchining ishini yengillashtiradi va o'quvchiga individual yondashuvni ta'minlaydi. Masalan, sun'iy intellekt asosidagi dasturlar o'quvchining talaffuzini real vaqt rejimida tahlil qilib, xatolarni ko'rsatadi va takrorlash orqali to'g'rilash imkoniyatini beradi. Bu o'quvchining o'z ustida mustaqil ishlash malakasini oshiradi. Shuningdek, AI vositalari o'quvchining qiyinchilik darajasiga qarab avtomatik topshiriqlar ishlab chiqadi, bu esa shaxsiylashtirilgan ta'limni ta'minlaydi. Til o'rgatishda raqamli platformalarning roli ham ortib bormoqda. Google Classroom, Moodle, Edmodo, Zoom, Teams kabi platformalar o'quvchilar uchun topshiriqlarni tizimli tarzda taqdim etish, o'qituvchi bilan muloqot qilish, elektron materiallarni ishlash va dars jarayonini masofadan tashkil etish imkonini beradi. Bu platformalardan foydalanish o'quv jarayonini monitoring qilish, baholash tizimini modernizatsiya qilish va o'quvchilarning rivojlanishini individual tarzda kuzatishga yordam beradi. Raqamli platformalar o'quvchilarga darsni qayta ko'rish, materiallarni bir necha bor takrorlash, mustaqil ravishda izlanish olib borish imkonini beradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar til o'rgatishda kommunikativ yondashuvni kuchaytiradi. Kommunikativ kompetensiya bugungi kunda har qanday til o'rganishning asosiy maqsadidir. Tilni grammatik qoida, lug'at yoki fonetika sifatida o'rgatish emas, balki uni real muloqot vositasi sifatida qo'llash o'qituvchidan ham, o'quvchidan ham ijodkorlikni talab qiladi. "Qobiliyatga asoslangan ta'lim" tamoyillariga ko'ra, til o'rganish jarayoni o'quvchida nutq so'zlash, tinglab tushunish, o'qish va yozish kabi to'rt asosiy ko'nikmani kompleks rivojlantirishi lozim. Zamonaviy texnologiyalar bu ko'nikmalarni birgalikda shakllantirishga yordam beradi, chunki ular multimodal ta'lim muhitini yaratadi. Til o'rgatishda motivatsiya muhim omil hisoblanadi. Innovatsion texnologiyalar o'quvchini darsga qiziqtirish, o'quv faoliyatiga jalb qilish va ta'limdagi davomiylikni ta'minlashda yuqori samara beradi. Gamifikatsiya elementlari, reyting tizimlari, badge va ball to'plash, turli tanlovlar va testlar o'quvchining ichki motivatsiyasini oshiradi. Qiziqish bilan o'rganilgan mavzu esa tez va mustahkam o'zlashtiriladi. Texnologiyalar yordamida o'quvchi o'z natijalarini ko'rib boradi, o'zining rivojlanishini baholaydi va keyingi bosqichga o'tish uchun maqsadlar belgilaydi. Zamonaviy ta'limda hamkorlikda o'qitish konsepsiyasi muhim o'rin tutadi. Onlayn guruhlar, virtual forumlar, chatlar, videokonferensiyalar orqali o'quvchilar bir-biri bilan muloqot qiladi, fikr almashadi, vazifalarni jamoaviy bajaradi. Bu jarayon o'quvchi uchun tabiiy til muhitini yaratadi, ularni o'z fikrini erkin ifoda etishga undaydi va ijtimoiy muloqot kompetensiyasini shakllantiradi. Hamkorlik orqali o'quvchi tilni nafaqat o'qituvchidan, balki o'z tengdoshlaridan ham o'rganadi.

O'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish til o'rgatishning muhim tarkibiy qismidir. Zamonaviy texnologiyalar mustaqil o'rganishga keng imkoniyat

yaratadi. Elektron darsliklar, interfaol lug'atlar, onlayn resurslar, videodarslar, podkastlar o'quvchi o'z vaqtini to'g'ri rejalashtirgan holda mustaqil ravishda til o'rganishiga yordam beradi. Mustaqil ta'lim o'quvchi mas'uliyatini oshiradi, o'zini-o'zi nazorat qilish, rejalashtirish va baholash kabi metako'nikmalarni rivojlantiradi. Til o'rgatishda baholash jarayoni ham modernizatsiya qilinmoqda. Elektron testlar, onlayn imtihonlar, avtomatik tekshiruv tizimlari o'qituvchining vaqtini tejaydi va baholashning shaffofligini ta'minlaydi. Shuningdek, formatif baholash vositalari o'quvchiga o'z xatolarini ko'rish, ulardan saboq olish va qayta takrorlash imkonini beradi. Raqamli baholash tizimlari o'quvchining rivojlanish dinamikasini grafik ko'rinishda aks ettiradi, bu esa o'quvchi va o'qituvchiga aniq maqsadlar qo'yishga yordam beradi. Til o'rgatishda madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish ham zamonaviy ta'limning ajralmas qismidir. Video materiallar, hujjatli filmlar, veb-saytlar, madaniy merosga oid virtual ekskursiyalar orqali o'quvchi tilni o'rganayotgan xalqning urf-odati, mentaliteti, turmush tarzi bilan tanishadi. Bu yondashuv tilni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi va o'quvchini global fikrlashga tayyorlaydi. Shunday qilib, zamonaviy pedagogik texnologiyalar til o'rgatish jarayonini tubdan o'zgartirmoqda. Ular ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchini faollashtirish, darslarni qiziqarli va mazmunli tashkil etish, shaxsiylashtirilgan ta'limga imkon yaratish, mustaqil o'rganishni qo'llab-quvvatlash va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish kabi ko'plab afzalliklarga ega. O'qituvchi uchun esa ushbu texnologiyalarni puxta o'zlashtirish, ularni maqsadga muvofiq qo'llash va dars jarayonini to'g'ri loyihalash muhim hisoblanadi. Natijada til o'rgatish jarayoni zamonaviy ta'lim standartlariga moslashadi, o'quvchilar esa global axborot maydonida raqobatbardosh shaxslar sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaeva, M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: O'zPFITI, 2020.
2. G'anieva, D. Til o'rgatishda interfaol metodlar: o'quv qo'llanma. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Jalilova, N. Kommunikativ yondashuvning til o'rgatishdagi o'rni. – Toshkent: Ma'naviyat, 2021.
4. Richards, J.C., & Rodgers, T. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
5. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. – London: Pearson Education, 2015.
6. Larsen-Freeman, D. Techniques and Principles in Language Teaching. – Oxford: Oxford University Press, 2011.
7. Brown, H. Douglas. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – New York: Longman, 2018.
8. Nunan, D. Language Teaching Methodology. – London: Prentice Hall, 2013.
9. Krashen, S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Oxford: Pergamon Press, 2009.

10. Oxford, R. Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know. – Boston: Heinle & Heinle Publishers, 2013.
11. Salomova, S. Raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish metodlari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022.
12. Usmonxo'jayeva, A. Pedagogik innovatsiyalar va ularning ta'limdagi ahamiyati. – Toshkent: Innovatsiya ziyo, 2020.
13. Zokirov, O. Til ta'limida AKTning o'rni va roli: ilmiy maqola. "Ta'lim texnologiyalari" jurnali, 2021.
14. Mishra, P., & Koehler, M. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK): Framework for Teacher Knowledge. Journal of Education, 2016.
15. UNESCO. ICT in Education: A Guide for Teachers. – UNESCO Publishing, 2020.
16. Anderson, T. The Theory and Practice of Online Learning. – Edmonton: AU Press, 2014.
17. Higgins, S., Xiao, Z., & Katsipataki, M. Digital Learning Strategies: A Review of the Evidence. – Education Endowment Foundation, 2018.
18. Oxford Learner's Dictionary Online. www.oxfordlearnersdictionaries.com
19. Cambridge Dictionary Online. www.dictionary.cambridge.org
20. Duolingo Research Reports. research.duolingo.com